

ОСОБЛИВОСТІ ТАКСОНОМІЧНОГО СКЛАДУ ТА БУДОВИ КВІТОК НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ РОСЛИН ПАРКОВОЇ ЗОНИ СМТ. НОВОВОРОНЦОВКА

А.О. Складанюк¹, Я.В. Маленко²

1 - студентка природничого факультету,

2 - доцент кафедри ботаніки та екології,

кандидат біологічних наук,

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»

Вступ. Квітка уявляє собою специфічний орган, який пристосований до здійснення статевого процесу, в результаті якого утворюється насіння. Квіти виникають із апікальних і пазушних меристем пагона та є спеціалізованими репродуктивними органами, що функціонують і як спороносні, і як статеві. В квітці здійснюються спорогенез, гаметогенез, статевий процес. Тому, квітка є надзвичайно важливою складовою частиною рослини з специфічною будовою та власною характеристикою. Критеріями класифікації квітки є: форма віночка, стать, характер запилення, наявність нектарників, форма оцвітини, симетрія квітки та належність до певної родини. Чималу роль відіграє розподіл за таксономічними групами, як правило певна таксономічна група має спільні характеристики, і в тому числі однаково будову квітки, її формулу та діаграму.

Мета дослідження – виявити особливості функціональної організації та розвитку квіток покритонасінних видів та таксономічного складу рослин паркової зони смт. Нововоронцовка Херсонської області.

Об'єкт та методи дослідження. Об'єкт дослідження - покритонасінні рослинні організми. В ході опрацювання обраної тематики курсової роботи використовувалися загальнонавчальні методи досліджень, а саме: спостереження, опис, порівняння, аналіз наукової методичної літератури, синтез, класифікація, узагальнення.

Результати та обговорення. Селище міського типу Нововоронцовка знаходиться на території Херсонської області. Воно розташоване на межі з Апостолівським районом Дніпропетровської області. Знаходиться на правому березі Каховського водосховища. Нововоронцовка має площу 599,8 км², а кількість жителів складає 6 700 осіб.

У результаті опрацювання літератури дізналися, що квітка – видозмінений укорочений, нерозгалужений пагін з обмеженою здатністю до росту, з метаморфізованими листками, призначений для запилення, статевого процесу і утворення насіння та плодів. Вона складається з: маточки й тичинок, квітоніжки, квітколожа, віночка, оцвітини, чашолистків, чашечки й пелюсток. Також виконує певні функції й має багато видів класифікації. Для її опису використовують функції і діаграми.

В результаті дослідження було виявлено, що в парковій зоні смт. Нововоронцовка зростають рослини відділу Покритонасінні (*Magnoliophyta*), а саме 40 видів, що відносяться до 25 родин.

Найбільшим числом видів представлені такі родини, як: Айстрові (*Asteraceae*) – 15%: кульбаба лікарська – *Taraxacum officinale* Wigg, хризантема садова – *Chrysanthemum morfolium* Ramat, ехінацея пурпурна – *Echinacea purpurea* Moench, волошка лучна – *Centaurea jacea* L., ромашка лікарська – *Matricaria recutita* L., підбіл звичайний – *Tussilago farfara* L.; Жовтецеві (*Ranunculaceae*) – 10%: калюжниця болотна – *Caltha palustris* L., анемона дібровна – *Anemone nemorosa* L., горицвіт волзький – *Adonis wolgensis* Steven ex DC., сон-трава лучна – *Pulsatilla pratensis*; Півникові (*Iridaceae*) – 7,5%: крокус – *Crocus sativus* L., півники рогаті – *Iris furcate* M Bieb, косарики тонкі - *Gladiolus tenuis* M Bieb (таблиця 1). Також найпоширенішими є види покритонасінних рослин, які мають двостатеві правильні квітки – 60% : волошка лучна – *Centaurea jacea* L калюжниця болотна – *Caltha palustris* L., анемона дібровна – *Anemone nemorosa* L., горицвіт волзький – *Adonis wolgensis* Steven ex DC., сон-трава лучна – *Pulsatilla pratensis* Mill, крокус – *Crocus sativus* L., півники рогаті – *Iris furcate* M. bieb , нарцис звичайний – *Narcissus* L., підсніжник білосніжний – *Galanthus nivalis* L., лілія лісова – *Lilium martagon* L., тюльпан великий – *Tulipa ingens* T.M Hoog, калачики лісові - *Malva sylvestris* L., липа широколиста - *Tilia platyphyllos* Scop., дика троянда – *Rosa canina* L., груша звичайна – *Pyrus communis* L., берізка польова - *Convolvulus arvensis* L., гвоздика дельтовидна – *Dianthus deltoids* L., дзвоники персиколисті – *Campanula persicifolia* L., любисток лікарський - *Levisticum officinale* L., лілійник жовтий – *Hemerocallis lilioasphodelus* L., льон багаторічний - *Linum perenne* L., мак дикий – *Papaver rhoeas* L., первоцвіт весняний – *Primula veris* L., брандушка різнобарвна – *Bulbocodium versicolor* Spreng, проліска дволиста – *Scilla bifolia* L., також наявні види з двостатевими неправильними квітками – 25% : кульбаба лікарська – *Taraxacum officinale* Wigg,

хризантема садова – *Chrysanthemum morifolium* Ramat, ехінацея пурпурна – *Echinacea purpurea* Moench, ромашка лікарська – *Matricaria recutita* L., підбіл звичайний – *Tussilago farfara* L., горох посівний – *Pisum sativum* L., гадюча цибулька гронаподібна – *Muscari botryoides* L., барвінок трав'янистий – *Vinca herbacea* Waldst., рута садова – *Ruta graveolens* L., флокс метельчатий – *Phlox paniculata* L., фіалка запашна – *Viola odorata* L.; з одностатевими правильними квітками – 5% : косарики тонкі – *Gladiolus tenuis* M. bieb, й звичайно види з одностатевими неправильними квітками – 10% : конюшина польова – *Trifolium arvense* L., щавель кислий – *Rumex acetosa* L., ковила волосиста – *Stipa capillata* L.

Більшість покритонасінних видів паркової зони смт. Нововоронцовка відноситься до дводольних, а саме 25: кульбаба лікарська – *Taraxacum officinale* Wigg, хризантема садова – *Chrysanthemum morifolium* Ramat, ехінацея пурпурна – *Echinacea purpurea* Moench., волошка лучна – *Centaurea jacea* L., ромашка лікарська – *Matricaria recutita* L., підбіл звичайний – *Tussilago farfara* L., калюжниця болотна – *Caltha palustris* L., анемона дібровна – *Anemone nemorosa* L., горицвіт волзький – *Adonis wolgensis* Steven ex DC., сон-трава лучна – *Pulsatilla pratensis* L. Mill., конюшина польова – *Trifolium arvense* L., горох посівний – *Pisum sativum* L., липа широколиста – *Tilia platyphyllos* Scop., дика троянда – *Rosa canina* L., груша звичайна – *Pyrus communis* L., берізка польова – *Convolvulus arvensis* L., гвоздика дельтовидна – *Dianthus deltoids* L., щавель кислий – *Rumex acetosa* L., дзвоники персиколисті – *Campanula persicifolia* L., любисток лікарський – *Levisticum officinale* L., барвінок трав'янистий – *Vinca herbacea* Waldst., льон багаторічний – *Linum perenne* L., мак дикий – *Papaver rhoeas* L., первоцвіт весняний – *Primula veris* L., флокс метельчатий – *Phlox paniculata* L., фіалка запашна – *Viola odorata* L. І становлять 62,5% від загальної кількості представлених видів.

Всі інші види, що наведені в таблиці відносяться до однодольних рослин і становлять 37,5% від загальної кількості поданих покритонасінних видів.

Висновки. Квітка – система органів, що забезпечує розмноження насінневе розмноження у покритонасінних (квіткових) рослин. У складі флори смт. Нововоронцовка представлено 40 найпоширеніших видів відділу Покритонасінні (*Magnoliophyta*), які відносяться до 40 родів та 25 родин.

Таблиця. Таксономічні спектри покритонасінних рослин паркової зони смт. Нововоронцовка Херсонської області

Родина	Види	Кількість видів		Опис квітки
		абс.	%	
Айстрові – Asteraceae	Кульбаба лікарська – <i>Taraxacum officinale</i> Wigg Хризантема садова – <i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat Ехінацея пурпурна – <i>Echinacea purpurea</i> Moench Волошка лучна – <i>Centaurea jacea</i> L. Ромашка лікарська – <i>Matricaria recutita</i> L. Підбіл звичайний – <i>Tussilago farfara</i> L.	6	15	Кульбаба, хризантема, ехінацея, ромашка та підбіл мають неправильну, двостатеву квітку. У волошки квітка теж двостатева, правильна
Жовтецеві – Ranunculaceae	Калужниця болотна – <i>Caltha palustris</i> L. Анемона дібровна – <i>Anemone nemorosa</i> L. Горицвіт волзький – <i>Adonis wolgensis</i> Steven ex DC. Сон-трава лучна – <i>Pulsatilla pratensis</i> L.	4	10	Квітки у всіх представників правильні, двостатеві
Півникові - Iridaceae	Крокус – <i>Crocus sativus</i> L. Півники рогаті – <i>Iris furcata</i> M. bieb Косарики тонкі – <i>Gladiolus tenuis</i> M.Bieb.	3	7,5	Крокус та півники мають правильні, двостатеві квітки. У косариків квітки теж правильні, але одностатеві
Амаралісові – Amaryllidaceae	Нарцис звичайний – <i>Narcissus</i> L. Підсніжник білосніжний – <i>Galanthus nivalis</i> L.	2	5	Квітки двостатеві, у нарциса правильна, у підсніжника теж правильна
Бобові - Fabaceae	Конюшина польова – <i>Trifolium arvense</i> L. Горox посівний – <i>Pisum sativum</i> L.	2	5	Квітки неправильні, у конюшини одностатеві, а у гороху – двостатеві
Лілійні – Liliaceae	Лілія лісова – <i>Lilium martagon</i> L. Тюльпан великий – <i>Tulipa ingens</i> T.M. Hoog	2	5	Квітки правильні, двостатеві
Мальвові - Malvales	Калачики лісові - <i>Malva sylvestris</i> L.	2	5	Мають правильні двостатеві квіти

Родина	Види	Кількість видів		Опис квітки
		абс.	%	
	Липа широколиста - <i>Tilia platyphyllos</i> L.			
Розові – Rosaceae	Дика троянда – <i>Rosa canina</i> L. Груша звичайна – <i>Pyrus communis</i> L.	2	5	Квітки правильні та двостатеві
Берізкові - Convolvulaceae	Берізка польова - <i>Convolvulus arvensis</i> L.	1	2,5	Правильні двостатеві квітки
Гвоздичні – Caryophyllaceae	Гвоздика дельтовидна – <i>Dianthus deltoids</i> L.	1	2,5	Квітка правильна, двостатєва
Гіацинтові - Hyacinthaceae	Гадюча цибулька гронаподібна - <i>Muscari botryoides</i> L.	1	2,5	Має неправильні двостатеві квітки
Гречкові - Polygonaceae	Щавель кислий - <i>Rumex acetosa</i> L.	2	2,5	Неправильна, одностатєва
Дзвоникові - Campanulaceae	Дзвоник перисколистний – <i>Campanula persicifolia</i> L.	1	2,5	Двостатєві та правильні квітки
Зонтичні - Ariaceae	Любисток лікарський - <i>Levisticum officinale</i> L.	1	2,5	Квітки двостатєві, правильні
Ксанторієві - Xanthorrhoeaceae	Лілійник жовтий – <i>Heemerocallis lilioasphodelus</i> L.	1	2,5	Правильна та двостатєва квітка
Кутрові - Amaranthaceae	Барвінок трав'янистий – <i>Vinca herbacea</i> Waldst.	1	2,5	Неправильна двостатєва квітка
Льонові - Linaceae	Льон багаторічний – <i>Linum perenne</i> L.	1	2,5	Правильні двостатєві квітки
Макові - Papaveraceae	Мак дикий – <i>Papaver rhoeas</i> L.	1	2,5	Правильна та двостатєва квітка
Первоцвітні - Primulaceae	Первоцвіт весняний – <i>Primula veris</i> L.	1	2,5	Квіти правильні та двостатєві
Пізноцвіттові - Colchicaceae	Брандушка різнобарвна – <i>Bulbocodium versicolor</i> Spreng	1	2,5	Брандушка має двостатєву і правильну квітку
Рутові - Rutaceae	Рута садова – <i>Ruta graveolens</i> L.	1	2,5	Двостатєві, неправильні квітки у рути
Синюхові - Polemoniaceae	Флокс метельчатий – <i>Phlox paniculata</i> L.	1	2,5	Неправильна та двостатєва квітка
Тонконогові - Poaceae	Ковила волосиста – <i>Stipa capillata</i> L.	1	2,5	Має неправильні, одностатєві квіти
Холодкові – Asparagaceae	Проліска дволиста – <i>Scilla bifolia</i> L.	1	2,5	Квітка правильна, двостатєва
Фіалкові – Violaceae	Фіалка запашна – <i>Viola odorata</i> L.	1	2,5	Двостатєві, неправильні

Такі види, як: *Viola odorata* L., *Caltha palustris* L., *Taraxacum officinale* Wigg, *Lilium martagon* L., *Rosa canina* L., *Narcissus poeticus* L., *Tulipa ingens*, *Chrysanthemum morifolium* Ramat, *Echinacea purpurea* Moench, *Phlox paniculata* L., *Papaver rhoeas* L., *Hemerocallis lilioasphodelus* L., *Crocus sativus* L., *Scilla bifolia* L., *Dianthus deltoids* L., *Anemone nemorosa* L., *Primula veris* L., *Centaurea jacea* L., *Campanula persicifolia* L., *Matricaria recutita* L., *Adonis wolgensis* Steven ex DC., *Bulbocodium versicolor* (Ker Gawl.) Spreng, *Tussilago farfara* L., *Iris furcata* M.Bieb, *Galanthus nivalis* L. та інші. Найпоширенішими є види, що відносяться до родин Айстрових - 15%, Жовтецевих - 10% та Півникових – 7,5%. 60% рослин мають правильні двостатеві квітки, 25% - двостатеві неправильні, 5% - одностатеві правильні та 10% - одностатеві неправильні квітки. Дводольні рослини становлять 62,5% загальної кількості покритонасінних видів, однодольні налічують 37,5%. Системні дослідження паркової зони натеper відсутні. Підтриманням її стану займаються активісти місцевої громади. Це визначає потребу подальших різнопланових та багаторівневих досліджень рослинних угруповань з метою їх оптимізації, систематизації видів та їх охорони.